

**Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції
юридичного та історичного спрямування**

**Актуальні дослідження правової та
історичної науки**

Випуск 8

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua
Юридична лінія

13 грудня 2018 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2018**

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДТРИМУЮЧИХ ЗАХОДІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ПОНЯТТЯ І ПРАВОВА ПРИРОДА

Шпіляревич Вікторія Вікторівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

На сучасному етапі розвитку науки кримінального права однією з найбільш складних і дискусійних проблем є проблема дослідження поняття і правової природи так званих підтримуючих заходів, передбачених законом України про кримінальну відповідальність. Варто зазначити, що у теорії кримінального права питанню вивчення поняття і правової природи зазначених вище заходів приділено незначну увагу. Зокрема, ця проблематика частково висвітлена у роботах таких зарубіжних і вітчизняних учених, як: М. Ф. Гареев, І. Е. Звечаровський, С. Г. Келіна, Є. В. Медведєв, В. Д. Філімонов, М. В. Щедрін, І. М. Горбачова, М. І. Хавронюк та ін. Наукові розробки наведених вище учених без сумніву містять корисні теоретичні положення і висновки, однак, не применшуючи їх наукової значущості, вони виступають тільки фундаментальною базою при вивченні даної проблеми. Зокрема, аналіз навчальної та наукової літератури з проблем кримінального права свідчить про недосконалість дослідження так званих підтримуючих заходів, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, оскільки, по-перше, жодна наукова праця не оперує поняттям «підтримуючі заходи», по-друге, ті учені, які частково торкалися деяких проблем досліджуваних заходів, вивчали останні не в сукупності, а окремо, як: «умовне засудження» [1, с. 8, 15; 2, с. 37; 3, с. 56, 57; 4, с. 50; 5, с. 40; 6, с. 15, 17; 7, с. 174; 8, с. 6; 9, с. 5], «відстрочка виконання покарання вагітними жінками і жінками, які мають малолітніх дітей (відстрочка від відбування призначеного особі відповідного виду й розміру покарання)» [1, с. 8, 15; 5, с. 40; 8, с. 6; 9, с. 5], «пробація» (в Україні діє її аналог – звільнення від відбування покарання з випробуванням) [8, с. 6; 9, с. 5], «умовно-дострокове звільнення від відбування покарання» [1, с. 8, 15; 6, с. 15, 17; 7, с. 174; 8, с. 6; 9, с. 5] чи «встановлення нагляду» (при умовному засудженні особи, умовно-достроковому звільненні її від відбування покарання та при встановленні над нею адміністративного нагляду) [6, с. 15, 17; 7, с. 174].

Однак на сьогодні не коректно говорити про таку назву кримінально-правових інститутів, як «умовне засудження» та «відстрочка виконання покарання», оскільки вони були відомі виключно кримінальному законодавству УРСР. Після проголошення Україною своєї

незалежності законодавець переглянув окремі положення законодавства, які не відповідали загальним тенденціям гуманізації та демократизації суспільства, і як наслідок, згідно з положеннями чинного КК України, особу може бути [21, ст. ст. 75, 79, 81, 83]:

- 1) звільнено від відбування покарання з випробуванням;
- 2) звільнено від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років;
- 3) звільнено від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років;
- 4) умовно-достроково звільнено від відбування покарання.

Більше того, не саме звільнення особи від відбування покарання з випробуванням, звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років, звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, чи умовно-дострокове звільнення від відбування покарання доцільно вважати заходами кримінально-правового характеру, а власне ті заходи (обмеження, обов'язки), які передбачені ч. ч. 1, 2 ст. 76, ч. 5 ст. 79, ч. 5 ст. 83 КК України і покладаються за рішенням суду на відповідних осіб як наслідок звільнення їх від відбування покарання у подальшому (наприклад, періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації; повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання, роботи або навчання; попросити публічно або в іншій формі пробачення у потерпілого; не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації; пройти курс лікування від розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб, не відмовлятися від дитини, не передавати дитину у дитячий будинок, не ухилятися від виховання дитини, тощо) [10, ч. ч. 1, 2 ст. 76, ч. 5 ст. 79, ч. 5 ст. 83]. Зокрема, зазначені вище заходи (обмеження, обов'язки) варто називати підтримуючими заходами, адже, з одного боку, вони не включаються у систему заходів покарання, передбачених ст. 51 КК України [10, ст. 51], а, з іншого боку, – їх застосування забезпечує «дистанційне» відбування особою призначеного їй судом конкретного виду та розміру покарання. При цьому не менш важливим і таким, що потребує свого наукового вивчення і належного обґрунтування на теоретичному рівні є також питання, пов'язане з дослідженням правової природи так званих підтримуючих заходів як різновиду заходів кримінально-правового характеру. Адже, як відомо, вся система заходів кримінально-правового характеру класично поділяється на заходи покарання та інші заходи кримінально-правового характеру. При цьому на науковому рівні у систему інших заходів кримінально-правового характеру пропонується

включати заходи безпеки та заходи заохочення [11, с. 65, 191; 12, с. 163; 13, с. 46; 8, с. 6; 14, с. 279.]. У зв'язку з цим постає питання – так звані підтримуючі заходи є кримінально-правовими заходами безпеки чи заходами заохочення, що характерні для кримінального права України? Даючи відповідь на поставлене вище запитання, доцільно зазначити, що так звані підтримуючі заходи за своєю правовою природою є різновидом кримінально-правових заходів безпеки, оскільки тісно пов'язані із так званим «небезпечним станом», що наявний у особи, яка вчинила те чи інше суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, і спрямовані на його усунення з метою недопущення повторного вчинення нею у майбутньому цього ж діяння та повернення відповідної особи до нормального суспільного життя шляхом покладання на неї певних (додаткових) зобов'язань.

Таким чином, підтримуючі заходи – це різновид кримінально-правових заходів безпеки, що можуть бути застосовані судом у разі: звільнення особи від відбування покарання з випробуванням; звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років; звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років; умовно-дострокового звільнення особи від відбування покарання з метою повернення їх до нормального суспільного життя шляхом покладення на них відповідних обов'язків, передбачених законом України про кримінальну відповідальність [10, ч. ч. 1, 2 ст. 76, ч. 5 ст. 79, ч. 5 ст. 83].

Література:

1. Гареев М. Ф. Цели иных мер уголовно-правового характера и средства их достижения по российскому уголовному праву : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : 12.00.08. Казань, 2005. 23 с.
2. Звечаровский И. Э. Меры уголовно-правового характера: понятие, система, виды. *Законность*. 1999. № 3. С. 36–39.
3. Келина С. Г. Наказание и иные меры уголовно-правового характера. *Государство и право*. 2007. № 6. С. 51–58.
4. Медведев Е. Понятие и виды иных мер уголовно-правового характера, применяемых за совершение преступлений. *Уголовное право*. 2009. № 5 (сентябрь–октябрь). С. 46–51.
5. Филимонов В. Понятие и классификация мер уголовно-правового характера. *Уголовное право*. 2012. № 4. С. 35–40.
6. Горбачова І. М. Заходи безпеки у кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид.

- наук: спец. 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Одеса, 2008. 20 с.
7. Горбачова І. М. Заходи безпеки у кримінальному праві (порівняльно-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Одеська нац. юрид. академія. Одеса, 2008. 245 с.
8. Хавронюк М. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають. *Юридичний вісник України*. 2013. № 21 (934). С. 6–7.
9. Хавронюк М. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають. *Юридичний вісник України*. 2013. № 22 (935). С. 5.
10. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
11. Щедрин Н. В. Введение в правовую теорию мер безопасности : монография. Красноярск : Краснояр. гос. ун-т, 1999. 180.
12. Щедрин Н. В. Концептуально-теоретические основы правового регулирования и применения мер безопасности : монография. Красноярск : Сиб. федеральный ун-т, 2010. 324 с.
13. Щедрин Н. В., Кылина О. М. Российское уголовное право в контексте доктринальных моделей построение уголовно-правовых санкций. *Криминологический журнал Байкальского государственного университета экономики и права*. 2008. № 3 (5). С. 40–49.
14. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації : монографія. К. : Юрисконсульт, 2006. 1048 с.